

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

14. Herodotus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Pisistratus.

CAPVT XII.

*Solonis cū
Pisistrato
oratio.*

Solonis æmulus exitit Pisistratus, vario tamen eloquentiæ genere: illius gravis, austera, & plerumque horribilis oratio: huius suavis, & amœna dictio: ille frangere studebat animos, hic mollire: ille vasto impetu irumpens in animos rumpebatur, hic sensim, & leniter irrepens penetrabat: ille vase fictili panacea succum, hic poculo aureo melleis fauis oblitio propinabat venenum: ille secare se, & vrere profitebatur, vt sanaret: hic soporabat, vt iugularet: ille veluti fuscina armatus iruebat: hic aureo reti piscabatur. Ad summum, tantum dicendo valuisse fertur, vt Athenienses illi Regium Imperium, oratione capti permitterent: cum præsertim amantissimus patriæ Solon contraniteretur: sed alterius salubriores erant conciones, alterius disertiores: quo euenit, vt alioqui prudentissima ciuitas, libertati seruitutem præferret.

Themistocles.

CAPVT XIII.

Themistocles victoricibus laureis afflorescunt eloquentiæ palmæ: Magnum siquidem viri, & ad oratoria decora natum ingenium, quem prima, veluti surgentis lux eloquentiæ mirificum spondebat oratorem. Nam & puer, eo tempore, quo alij inter prolestantis ætatis blanditias lasciuunt, iam toramente forum, & accusationes, defensionisque sociorum cogitabat. Verum, (vt in Iulio Cæsare contigit) æstus militaris gloriæ longè ab ijs oratorum curis hominem abripuit, vbi Miltiadis trophæa cogitare cepit, ingentisque honoris stimulis noctes, dieque configi. Nec sane fatuè respōdit, cum iā blandiente eloquentiæ gloriâ interrogatus ab aliqua, vtrum mallet Homerus, an Achilles fieri? Tu verò quem te mallet (inquit) Olympicum victorē, an victoris præconem? Ex quo animum ad studia bellica totum adiecit, & ea gestis, quæ orbi terrarum stupori fuerunt. Apparent in eius dictis splendidiissimi ingenij lumina. Quid hoc exordio grauius, quo apud Andrios legatus vsus est? *Vestram hodie in urbem, Andrienses, appuli duorum numinum comitatu stipatus, suada, et vio-*

*Quæ
sua maxime*

lentia. Quid eo acutius, cū Heretienles irridens, aiebat: gladium quidem habere sicut Teuthidas; Cor autem non habere. Iam verò sublime quod dixit apud Persarum Regem, orationem varijs, pictisque stragulis esse simillimā, vt enim illa, sic hanc explicatam ostentare imagines, & figuras, contractam verò occultare, atque delere. Constat ex ijs, Themistoclem eloquentia, sed ipsa etiam eloquentiæ animā (prudentiā intelligo) præstitisse, qui merito à Cicerone inter veteres oratores recensetur.

Herodotus.

CAPVT XIV.

Difficile huic rosæ, & balsama, cui non placet Herodotus. Hortus est eius historia, varijs arboribus confusus, innumeri que florum distinctus areolis, ex quo æterni spirant odores. De rerum veritate nihil hic attinet dicere, quando ab eruditissimis hominibus eius causam susceptam, defensionemque video. Stylus certè is est, qui non nisi ab imperitijs, aut maleuolis reprehēdi possit. Totus est dulcis, candidus, fufus, sine vllis salebris, quasi sedatus amnis fluens. Verba lecta, sonantia, leuia, non secus, ac micantibus illusa sterculis asarota, inter se, quam venustissimo nexu coherens, quibus amœna figurarū varietas, magna orationis temperie aspergitur & ipsa dialecti mollities multum affundit suauitatis. At quod summam habet in Herodoto iucunditatis illecebram, Poëticus quidā decor ex Homeri faciaro petitus in eius scriptis afflorescit, sic enim arbitrator, poëtica in oratione verba, aut numeros palam conlectari vitium esse, vel maximum: at poëtes quasdam veneres latentes, arcanas, subriles, immiscere, magna est industria, & plurimum habet voluptatis. Vt enim vino asitus mandragoras illi suauitate quandam leniter instillat, qua fit, vt, qui bibunt, & si minimè causam sentiant, delectationem tamen hauriant. Pari profecto ratione Poëtarum sterculis illigata subtiliter oratio, latens habet quoddam anepium iucunditatis. Quod in Herodoto facile animaduertas, cuius historia, vt ait Dionysius Halicarnassensis, propter suadellam illam, & venustatem optima poëti similis potest videri. Accedit ipsa dictionis minimè morosa simplicitas, inuestigata ipepos, & quadam ex elocutionis facilitate volubilitas, quæ Plutarchus, cū Herodoto in-

*Dionys.
Halic. in
177.*

quior.

quorū diffiteri non potest. Mirum profecto est, cur post tot secula Cheronæus ille, vir alioqui moderatus, hominis, gloria circumfluentis, cui tot Theatra plausserant, sepultos cineres ausus sit insectari, fuit in eo præter modum φιλοπατρις, qui affectus in splendidis ingenijs est, plerumque non obscurus.

riam audiret recitantem, subito prorupit lacrymas, quasi quodam mentis furore incitatus. Tam patrem eius intuens Herodorus, μαχαρίωστε τὴν εὐτυχίαν ἰδοῦσε, ὃ γὰρ σὸς δῖατα. Nec sanè sefellit omen, ita varia quasi literarum supellectili, & admirabili eloquentia floruit, acutus, concitatus, nervosus, densus, solidus, sapientiæ plenus, & iudicij.

Suidas. Marcell. de vita Thucyd.

Pericles.

CAPVT XV.

Ἐπειδὴν ᾤθηται τὸν ἀνὴρα τὸν Ὀλύμπιον. Sileant hic rana, tonat Olympius. Is est Pericles, is ipse est, cui Cœlestis cognomen admirabilis eloquentia fecit.

Ingens huic caput, magnæ mentis officina, ingenium velox, & plane igneum, mixta affabilitate prudentia, dignum imperio virum spondent. Hic primus in foro adhibuit doctrinam, namque ab Anaxagora Physico eruditus, exercitationem mentis à reconditis, abstrusisque rebus ad causas forenses, popularesque traduxit. Huius suavitate maxime hilaratae sunt Athenæ huius libertatem, & copiam admittat; eiusdem vim dicendi, terroremque timuerunt: fulmen enim ferre dicebatur in lingua, & certè in concionibus tonabat, fulmiabat, permiscebat omnia. Quin & Thucydidem nobilissimum suæ ætatis oratorem in omnes partes versabat, ut ipse miraretur palmam sibi in manibus infringi. Quare cum rogaretur ab Archidamo Lacedæmoniorum Rege, ipse, an Pericles melior luctator esset? Ego (inquit) illum luctando prosterno, sed nescio, quo pacto resiliens, persuadet se non cecidisse; atq; in eam sententiam traducit multitudinem. Ex eo dominantis eloquentiæ imperium licet agnosceat Extat nobilis ingenij monumentum apud Thucydidem, l. i. oratio funebris, in laudem eorum, qui pro patria occubuerunt, quam licet historicus suo finxerit stylo, credibile est tamen cum Periclis sensus delibasse.

Thucydides.

CAPVT XVI.

Thucydides, de bellicis rebus canit quodammodo classicum (inquit M. Tullius) vir ingentis spiritus, & regiæ plane eloquentiæ. Quippe Regum soboles erat, nõ minus genere sublimis, quam dictione. Eluxit in puero indeoles, ut in speculo; Nam cū tenera adhuc ætate Herodotum pleno Theatri confessu histo-

riam audiret recitantem, subito prorupit lacrymas, quasi quodam mentis furore incitatus. Tam patrem eius intuens Herodorus, μαχαρίωστε τὴν εὐτυχίαν ἰδοῦσε, ὃ γὰρ σὸς δῖατα. Nec sanè sefellit omen, ita varia quasi literarum supellectili, & admirabili eloquentia floruit, acutus, concitatus, nervosus, densus, solidus, sapientiæ plenus, & iudicij. Quanti eum fecerit posteritas, gravissimorum virorum iudicia declarant: Demosthenes certè sua manu octies dicitur eius historiam descripsisse: Cicero libr. 2 de oratore hoc illustri elogio eundem honestavit. Post Herodotum Thucydides omnes dicendi artificum, mea sententia, facile vincit; qui ita est creber rerum frequentia, ut verborum propè numerum sententiarum numero consequatur, ita porò verbis est aptus, & pressus, ut nescias verum res oratione, an verba sententijs illustrentur Marcellinus ad eò sublimem esse dicit, ut ne in miterationibus quidem ab hac grandiloquentia discadat. Verum ut veterum artificum statuas, propter sacrum quendam antiquitatis horrorem, miramur magis, quam probamus in omnibus. Sic Thucydides, licet ob dicendi maiestatem, ætatisque favorem, maxima commendatione dignus posteris visus fuerit, iusta tamen reprehensione nullo modo caruit. Nam (ut ea, quæ ad historiam pertinent, omittam) in stylo læpe durus est, acerbus, densus, austerus, vehemens, terribilis, perplexus, tortuosus: & verba quidem vitata respuit, plerumque etiam affectat aliena, quò per obscuritatem doctrinæ capter opinionem, hyperbatibus & traiectionibus orationem implicat, figuras nominum morosius consecratur, ut vel peritorum sensus fugiat. Ad hæc in compositione, & iunctura de industria tam rudis est, ut videatur torrens ad saxa allisus strepere. Quod ad eius orationes attinet, eas Cratippus molestas, & odiosas vocat: Cicero easdem nec posse imitari, si velit, nec velle, si possit, profitetur. Est enim potius grandis, & syncerus rerum pronunciator, quam Orator; cui, ut Philisto, amatores semper defuerunt. Hæc, & cætera vitia, quæ profecutus est Dionysius Halicarnasseus, Thucydidem infuscant: vno tamen antiquitatis, & gravitatis nomine semper laudatus est.

Qualia sũt aut. Cui, πολεμιστιοντες, παρχαλεπον, & μαεταδ, ὄλης φακίλους, ἀοστιαωοις, κω. ὀμη. que notantur à Marcell. Cicero in Brut. 449. Vide Dion. Halic. ad C. Aelium Tuberonem.